H. Seitz Äldre svenskt glas 1936

varit till god hjälp för kännedomen om föremålens ursprungliga nomenklatur. För Kungsholmsbrukets vidkommande finns emellertid åtminstone i viss mån en ersättare för räkenskapsböckerna i de handlingar hovförvaltningen fört. Det kungliga hovet var nämligen en stor och permanent avnämare hos Kungsholms glasbruk och räkenskaperna över de gjorda affärerna återfinnas i hovkällarräkningarna och hovstatshuvudböckerna (Slottsarkivet). Det framgår av dessa, att hovförvaltningen dels köpt glas i fast räkning och dels, särskilt vid större festligheter, mot viss hyra, beräknad efter föremålens vikt, lånat glas, som efter användandet återlämnats; sönderslagna kärl, vilka f. ö. ofta voro många till antalet, ersattes då enligt gängse priser.

Då så varit möjligt, har i följande behandling av de olika föremålstyperna försök gjorts att med stöd av slottsräkenskaperna få fram de ursprungliga benämningarna.

a. Pokaler och vinglas på ben.

Huvuddelen av dryckeskärlen utgöres av pokalerna och de med ben försedda vinglasen. De kunna uppdelas i fem huvudtyper, vilka inom sig uppvisa varianter. Det typologiska ursprunget är tidigast Venedig, därefter Nürnberg, Nederländerna och Västtyskland samt Sudeterområdet. Sitt närmaste ursprung i England har dock spetsglaset och det sparsamt förekommande vinglaset med i form fastblåst ben.

Den venetianska typen representeras av den förut nämnda grupp, som kännetecknas av att benet är bildat av ett monogram. Av på samma gång nürnbergsk och nederländsk karaktär är den stora grupp, vars förnämsta kriterium är de fritt blåsta, till formen något tryckta kulorna, vilka, omväxlande med små runda skivor (knappar), bygga upp benet. En numerärt obetydlig grupp är den, där benen äro helt formade med saxen och alltså massiva. Slutligen har till en grupp sammanförts pokalerna med slipad ytbehandling, vars typ främst torde återgå till Böhmen och i viss mån dess grannland Schlesien.

Av venetiansk typ med ben i form av monogram har hittills endast framkommit en gravyrförsedd pokal, som med säkerhet kan sägas härstamma från Kungsholmsbruket. Den har formen av en relativt liten trattformig kuppa på ben, som fritt formats till ett krönt C-UE-monogram av släta tjocka glastrådar (pl. 1, fig. 6: 1).